



Länsstyrelsen
Värmland

1(17)

Datum: 2021-04-12
Dnr: 820-3497-2021

Finansdepartementet

Remissvar SOU 2020:46 – En gemensam angelägenhet

(Er beteckning Fi2020/03418)

Länsstyrelsen i Värmlands län avger härmed följande yttrande avseende Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46*.

Länsstyrelsen i Värmlands län (i det fortsatta Länsstyrelsen) har, på grund av betänkandets omfattning och mycket breda ansats, valt att fokusera på de ansvarsområden och uppdrag som Länsstyrelsen har, och/eller de delar i förslaget som särskilt berör länet utifrån rådande regionala och lokala förutsättningar. Det är inte ens möjligt att göra en samlad bedömning utifrån dessa breda områden, varför Länsstyrelsen har valt att särskilt omnämna de delar som vi avstyrker, delvis tillstyrker och de delar där vi önskar göra tillägg eller på annat sätt kommentera.

Remissvaret följer i huvudsak dispositionen i betänkandets andra del.

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Allmänt

Jämlikhetskommissionen har haft i uppdrag att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Kommissionens förslag ska sammantaget bidra till ökad jämlikhet, jämställdhet, en jämlik hälsa och en förbättrad integration.

Kommissionen har föreslagit åtgärder som kan bidra till att utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, samt ge möjlighet till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor, har övervägt åtgärder som stärker den enskildes rätt i förhållande till starka ekonomiska intressen, samt lämnat förslag till andra jämlikhetsskapande åtgärder samtidigt som ekonomins funktionssätt och tillväxtpotential stärks.

Länsstyrelsen delar i huvudsak utredningens förslag, rekommendationer och bedömningar och vi ställer oss positiva till huvudprincipen om ett ökat statligt ansvar för områden som minskar ojämlikheten i samhället.

Arbetet med att minska ojämlikhet spänner över många politikområden inom vilka Länsstyrelsens har många uppdrag, inte minst inom social hållbarhet (mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet, barnrätt, föräldraskapsstöd, funktionshinderpolitik, integration, folkhälsa, ANDT-S, brottsförebyggande arbete, mäns våld mot kvinnor, rasism i arbetslivet, nationella minoriteter m.fl.), men även regionala utvecklingsfrågor, arbetsmarknadsfrågor, krisberedskap och samhällsplanering är områden som berörs i betänkandet. Av det skälet är det något förvånande att länsstyrelsernas roll och arbete inte uppmärksammas nämnvärt i utredningen, särskilt i de delar i vilka förslag om nya uppdrag inom samma, eller närliggande områden, framförs.

Ojämlikhet i landet är hänförligt till skillnader mellan län, regioner och kommuner varför Länsstyrelsens särskilda roll och uppdrag i den kontexten bör lyftas. I sammanhanget påminner Länsstyrelsen om Riksrevisionens rapport, (Skr 2018/19:117 - *Vanans makt*), som tydligt beskriver regeringens utmaningar i att styra arbetet vid landets länsstyrelser. Här har regeringen en outnyttjad möjlighet att styra arbetet i önskvärd riktning på ett effektivare sätt.

Länsstyrelsen saknar vidare att värdet av samverkan mellan myndigheter inte adresseras för genomförandet av arbetet. Utöver det bör behoven och förutsättningarna för berörda myndigheter, regioner och kommuner utredas närmare för att skapa långsiktig och bestående förändring.

Utbildning

Länsstyrelsen ser positivt på förslagen, rekommendationerna och bedömningarna som säkerställer ett väl utbyggt utbildningssystem med en hög lägstanivå på kvaliteten.

Förebyggande arbete

Länsstyrelsen stödjer utredningens syn på vikten av att arbeta med tidiga förebyggande insatser. Länsstyrelsen vill vidare poängtera att universella insatser som syftar till att stärka de viktigaste skyddsfaktorer som vi har

möjlighet att påverka - genomförd skolgång, goda relationer mellan barn och föräldrar samt meningsfull fritid - prioriteras. Länsstyrelsen vill därmed understryka vikten av att tidigt förebyggande arbete på universell nivå ges adekvata resurser, då vi vet att dessa insatser ofta prioriteras ner till förmån för insatser på selektiv och indikerad nivå. I glesbygd, där behoven till viss del skiljer sig från de behov som finns i stora städer, finns det ytterligare anledning att fokusera på tidigt förebyggande insatser för att bidra till minskad ojämlikhet.

Mottagande och integration

Länsstyrelsen i Värmlands län ställer sig positiv till huvudprinciperna om ett ökat statligt ansvar för såväl mottagandet av asylsökande och integration av nyanlända, som en ökad statlig finansiering inom integrationsområdet.

Bostad och grannskap

Att bostadsfrågan lyfts i utredningen är välkommet och Länsstyrelsen delar många av kommissionens bedömningar och slutsatser, men även förslag inom området. Att ha tillgång till en god och fungerande bostad är av största betydelse ur en mängd aspekter. Det är en självklarhet ur jämlikhetssynpunkt, där bostaden utgör själva plattformen för möjligheterna i livet och i samhället för den enskilde. Tillgången på bostäder och kostnaden för bostaden är av största betydelse för ett fungerande arbetsliv. Ur ett bredare perspektiv så dämpar bristen på bostäder den samhällsekonomiska utvecklingen.

Förslaget att ge regionerna i uppdrag att bedöma bostadsbristen för särskilda grupper, och sedan fördela byggtal mellan kommunerna, avstyrks i sin helhet.

Länsstyrelsen delar förslaget att återgå till en målformulering för bostadspolitik som tar hänsyn till fördelningspolitiska aspekter på boendet, och som gynnar svaga grupper på bostadsmarknaden.

Skattehöjningar

Kommissionen föreslår att ett antal skattehöjningar bör göras, dels för att finansiera de förslag som kommissionen lägger fram. Vidare föreslås ytterligare ett antal skattehöjningar, dels fördelningspolitiska, dels andra skatter. Länsstyrelsen väljer att inte ta ställning till någon av de föreslagna skattehöjningarna, utan överlåter till den politiska nivån att ta ställning till dessa.

Allmänt om övergripande områden och perspektivfrågor

Länsstyrelsen ser att utredningen hade tjänat på, att i vissa delar, göra djupare analyser och belysa samband och kopplingar till särskilda övergripande och tvärasektoriella områden.

Agenda 2030 och hållbarhet

De globala målen är den mest ambitiösa agendan för hållbar utveckling som världens länder någonsin antagit. Den är särskilt framtagen för att bland annat avskaffa extrem fattigdom, minska ojämlikhet och orättvisor i världen, varför det är förvånande att Agenda 2030 nämns i utredningen endast vid ett fåtal tillfällen, och då endast kopplat till den sociala hållbarheten. Utredningen hade stärkts genom att koppla ihop förslagen för ekonomisk jämlikhet och social rörlighet, och de globala målen för hållbar utveckling inom samtliga dimensioner.

Klimat, energi och miljö

Klimat, energi- och miljöfrågor berörs nästan inte alls i utredningen trots att dessa områden påverkar den ekonomiska jämlikheten och den sociala rörligheten i allra högsta grad. Utredningen lyfter enbart transporter, och specifikt elfordon, i betänkandet, vilket inte upplevs som i närheten den ansats som bör anläggas utifrån de globala målen.

Mänskliga rättigheter, jämlikhet och icke-diskriminering

Länsstyrelsen anser att den rättsliga dimensionen av kommissionens förslag skulle förstärkas av en tydligare förankring inom internationell rätt, och i människorättsliga åtaganden och motsvarande granskningsprocesser på internationell, europeisk och nationell nivå, till exempel genom den planerade etableringen av ett svenskt oberoende institut för de mänskliga rättigheterna. Som ett led i detta, bör kommissionen ta stöd i för området relevanta rekommendationer från FN:s granskningskommittéer. Till exempel har FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter bland annat rekommenderat regeringen att respektera, skydda och uppfylla miniminivåerna beträffande rätten till bostad, hälsa, social trygghet och utbildning, samt att genomföra åtgärder och program för sysselsättning och socialt skydd med särskild uppmärksamhet på utsatta grupper där fattigdomen är bestående.

Vidare önskar Länsstyrelsen att diskrimineringsförbudet fick en mer framträdande roll i utredningen. Diskrimineringsförbudet är en fundamental princip i såväl nationell rätt som i internationell rätt, och är en mänsklig rättighet.

Vidare saknar Länsstyrelsen övergripande förslag rörande integrering och uppföljning av jämlikhetsskapande åtgärder, och föreslår därför att inrätta gemensamma, konkreta och mätbara uppföljningsmål för att minska ojämlikheter som struktureras enligt svenska människorättsliga åtaganden om acceptabla mininivåer och förbjudna diskrimineringsgrunder, tillsammans med relevanta mål och delmål i Agenda 2030. En politik för ökad jämlikhet kräver en uppföljning som möjliggör att se om insatserna når de som de avser att nå – exempelvis i förhållande till att prioritera de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst i utformningen av den ekonomiska politiken, i enlighet med Agenda 2030.

Statistiska centralbyrån har i sammanhanget synliggjort stora luckor i statistiken för flera grupper av rättighetsinnehavare som personer med funktionsnedsättning, barn, nationella minoriteter, papperslösa och hbtqi-personer. Rapporten lyfter även våld i nära relation, hedersrelaterat våld och sexuellt våld som områden med begränsade statistiska underlag. Det finns således ett behov av att utveckla den systematiska uppföljningen i denna del om arbete ska kunna följas upp och utvärderas, och kanske framförallt mätas i enlighet med Agenda 2030.

Regional uppföljning av jämlikhetsutvecklingen över tid

Det skulle ligga i utredningens intresse om regeringen gav en aktör i uppdrag att utföra en regelbunden och regional uppföljning av arbetet med att minska ojämlikheter inom de områden som behandlas av utredningen. Uppföljningen skulle kunna presenteras i årsvisa regionala lägesbilder och i en nationell sammanställning. Den skulle kunna ta stöd av uppgifter från offentlig statistik som kompletteras med väl avvägda och lättbesvarade uppgiftsinsamlingar från offentliga aktörer, näringsliv och den idéburna sektorn i respektive län.

Länsstyrelsen föreslår att gemensamma, konkreta och mätbara uppföljningsmål tas fram och tydligt kopplas till Sveriges internationella åtaganden och till Agenda 2030.

Jämställdhet

Jämställdhet är en förutsättning för jämlikhet. Kommissionen har i hög grad synliggjort och analyserat vilken påverkan olika aspekter kan få för flickor

och pojkar, respektive kvinnor och män. Flera åtgärdsförslag har också ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Dock ser Länsstyrelsen ändå att det finns områden där utredningen inte genomdriver jämställdhetsanalysen fullt ut och därmed tappar bort viktiga aspekter. I styckena om regionala frågor förs exempelvis könsneutrala resonemang som skapar blinda fläckar. Bland annat anförs att ökande inkomstskillnader mellan regionerna förklaras till en del av att yngre välutbildade lämnar mindre och perifera regioner, och flyttar till större och mer tätbefolkade regioner, och att humankapitalskillnader förstärks av att det främst är unga med goda studieresultat eller välutbildade föräldrar som flyttar. Könsneutrala begrepp som ”yngre välutbildade” och ”unga med goda studieresultat” osynliggör vilka dessa personer verkligen är och analysen och slutsatsen riskerar att bli helt felaktig.

Barnrätt

Betänkandet som helhet hade tjänat på att tydligare förstärka det barnrättsliga arbetet genom att tydligare förankra utredningens förslag i internationella åtaganden om barnrätt och motsvarande granskningsprocesser på internationell, europeisk och nationell nivå. Som ett led av detta bör kommissionen även ta stöd i för området relevanta rekommendationer från FN:s barnrättskommitté.

Länsstyrelsen Värmland saknar helt information om hur barns åsikter har inhämtats som en del av framtagandet av remissunderlaget.

En sammanfattande bedömning är att förslaget innebär att barnets rättigheter tillgodoses, dock inte fullt ut. Förslagets uppenbara brist är genomgående att barnperspektivet inte har beaktats, och barns åsikter inte har inhämtats. Barnrättslagen trädde i kraft 1 januari 2020 och av den följer ett lagkrav på att utföra barnkonsekvensanalyser och prövningar av barns bästa i frågor som rör dem. Länsstyrelsen kan konstatera att varken det ena eller det andra återfinns i utredningens arbete.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck

Att utredningen i så liten grad lyfter våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck är förvånande, inte minst utifrån det pågående arbetet utifrån SOU 2015:55, och installerandet av en jämställdhetsmyndighet, samt därtill bindande dokument som Istanbulkonventionen och Agenda 2030. Vi noterar att utredningen genomgående använder sig av omskrivningar för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, som exempelvis ”problem i hemmiljön” eller ”auktoritära uppfostringsmetoder”. Alla former av våld bör benämnas för vad det är – våld. Om inte våldet tas i större beaktande är det ett

hinder för att uppnå jämlikhet. Vidare vänder vi oss emot att utredningen behandlar hedersrelaterat våld och förtryck i första hand som en integrationsfråga, trots att det är något som även förekommer i familjer som har bott länge i Sverige, ibland i generationer. Hedersrelaterat våld och förtryck bör därför betraktas som en medborgarfråga oavsett tid i Sverige. Det bör också belysas under flera av utredningens identifierade problemområden då det påverkar jämlikhet och jämställdhet över hela livslinjen.

Synpunkter på betänkandets förslag

17 Utbildning och kultur

Länsstyrelsen ser positivt på alla förslag, rekommendationer och bedömningar som säkerställer ett väl utbyggt utbildningssystem med en hög lägstanivå på kvaliteten. Det jämnar ut skillnader i förutsättningar mellan barn och ungdomar med olika bakgrund, och bidrar därmed till mer lika livschanser och ökad social och ekonomisk rörlighet. likvärdigheten och kvaliteten i utbildningssystemet för alla barn oavsett var de bor och verkar.

Ett starkare statligt ansvar

En regional skoladministration

Länsstyrelsen är positiv till en regionalisering av Skolverket. En regional aktör inom skolområdet skulle utgöra en viktig samarbetspartner inom områdena barnrätt, föräldraskapsstöd, funktionshinderpolitik, ANDT-S m.fl. Den stärkta statliga närvaron i länet skulle var betydelsefull.

Obligatorisk förskola från 3 år, särskilt för barn med utländsk bakgrund

Länsstyrelsen tillstyrker delvis förslaget om obligatorisk förskola från 3 års ålder. Förskolan har en socialt utjämnande effekt. Detta gäller alla barn. Länsstyrelsen önskar dock understryka vikten av att göra barnkonsekvensanalyser, samt en prövning av barns bästa, innan man kan ta ställning till huruvida förslaget är bra eller ej. Länsstyrelsen anser dock att det finns grund och skäl för att vidare utreda frågan. Rekommendationen kan även

medföra bättre förutsättningar för särskilt utrikes födda kvinnor med små barn att snabbare ta en plats på arbetsmarknaden och påskynda integrationen.

Utökad studie- och yrkesvägledning med sikte på icke-traditionella yrkesval

Länsstyrelsens tillstyrker förslaget om en höjning av ambitionsnivån för yrkesvägledningen i skolorna. Förslaget är en viktig insats särskilt för målgruppen barn och unga som kommer från studiesvag bakgrund, samt utrikesfödda och då särskilt de som kommit till Sverige i tonåren, samt för ett ökat intresse för yrkesval som utmanar rådande könsnormer.

Regionala aspekter på utbildningssystemet

Strategi för regionalt tillgänglig högre utbildning

Möjligheten till distansutbildning är viktig för att befolkningen i landets alla delar ska kunna genomgå högre utbildning, utan att behöva flytta till orter med campusförlagd utbildning. I betänkandet framkommer att universitets och högskolerådet stöder projekt vid lärosätena som syftar till att utveckla distansutbildningens former och pedagogik, särskilt för landsbygden och för orter utanför campusorterna, vilket Länsstyrelsen tycker är ett bra initiativ. Kommissionen rekommenderar att regeringen utformar en sammanhållen strategi för högre utbildning på distans, vilket Länsstyrelsen instämmer i.

Lokala lärcentrum som stöd för högre utbildning på distans

Kommissionen föreslår att en kontrollerad studie genomförs av hur lärcentrum kan fungera som stöd för att höja genomströmningen i högre utbildning på distans av framför allt studenter från studieovana hem. Om resultaten är goda, bör regeringen bygga upp ett rikstäckande nät av lärcentrum som kan fungera som studiestöd för högre utbildning i glesare regioner. Länsstyrelsen stödjer detta förslag.

18 Arbetsliv

Länsstyrelsen saknar tydligare åtgärder för att motverka diskriminering på arbetsmarknaden. En politik för ökad ojämlikhet bör inkludera åtgärder för att

öka kunskapen om orsaker och effekter av diskriminering på arbetsmarknaden, liksom åtgärder för att motverka dess förekomst.

Diskriminering på arbetsmarknaden lyfts i betänkandet fram som ett av de särskilt viktiga problemområdena gällande enskildas rätt på arbetsmarknaden. Det visar också att diskriminering på grund av etnicitet, ålder, funktionsnedsättning och kön förekommer, och påverkar individers möjligheter på arbetsmarknaden, och därmed den ekonomiska jämlikheten.

FN-granskningar av Sveriges efterlevnad av sina internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, har bland annat uppmärksammat behovet av att bekämpa diskriminering av personer med afrikanskt ursprung och muslimer, samt att stärka insatser mot arbetslöshet bland personer med funktionsnedsättning, ungdomar, romer, och etniska minoriteter.

Sedan 2020 har länsstyrelserna ett uppdrag om att motverka rasism på arbetsmarknaden.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att lagstifta kring rätten till barnomsorg under obekvämtid. Förslaget är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv.

19 Mottagande och integration

Asyltiden

Statligt ansvar under hela asyltiden

Länsstyrelsen tillstyrker betänkandets rekommendation om ett statligt ansvar för hela asyltiden. I sammanhanget vill Länsstyrelsen särskilt understryka vikten av en *tydlig ansvarsfördelning* mellan stat och kommun. Länsstyrelsen tillstyrker även rekommendationen om att inrätta särskilda mottagandecentrum i Migrationsverkets regi i syfte att effektivisera, och förhoppningsvis förkorta asylprocessen, till gagn för i första hand den sökande.

Upphäv bestämmelserna om eget boende under asyltiden

Länsstyrelsen avstyrker rekommendationen om att avskaffa den så kallade EBO-lagen med den primära motiveringen att Länsstyrelsen menar att indragen rätt till dagersättning riskerar att inte få önskad effekt. Därutöver delar inte Länsstyrelsen kommissionens bedömning att det kan bli svårt att upprätthålla en förteckning över områden och kommuner där asylsökande,

som väljer att bosätta sig på egen hand, inte ges rätt till dagersättning, som ett argument för EBO-lagens avskaffande.

Samhällsorientering för asylsökande

Länsstyrelsen avstyrker förslaget om att ändra lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare till att även omfatta asylsökande. Anledningen till Länsstyrelsens avstyrkande är att det finns motsättningar i förslaget i relation till rekommendationen om ett statligt ansvar för hela asyltiden, då det idag åligger kommunerna att ansvara för tillhandhållet av samhällsorientering för nyanlända och den så kallade utökade målgruppen.

Använd algoritmer för effektivare bosättning

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att utnyttja statistiskt baserade matchningsalgoritmer vid Migrationsverkets anvisning av nyanlända som fått uppehållstillstånd. Länsstyrelsen anser att förslaget väcker en del frågor: hur förhåller sig förslaget till den gängse beräkningsmodell som sedan år 2016 legat till grund för bosättning av nyanlända, och i vilken arbetsmarknadsförutsättningar utgör en parameter? Hur stort genomslag skulle förslaget få i praktiken? Och vilka oönskade effekter skulle förslaget kunna medföra för såväl individ som kommun? Förutom klargörandet av nämnda frågor anser Länsstyrelsen att förslaget bör utvecklas vidare gällande utformandet av det föreslagna uppdraget till Arbetsförmedlingen, det praktiska genomförandet, liksom ansvarsfördelningen mellan de av förslaget två berörda myndigheterna, det vill säga Arbetsförmedlingen och Migrationsverket.

Höj dagersättningen för asylsökande

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att höja dagersättningen till asylsökande.

Jämställd integration

Länsstyrelsen ställer sig särskilt positiv till betänkandets rekommendationer som syftar till att främja en jämställd integration och tillstyrker förslaget om ett förtydligande av jämställdhetsperspektivet i förordningen om samhällsorientering. Länsstyrelsen välkomnar i synnerhet rekommendationen

att behovs- och individanpassa etableringsinsatser till utrikesfödda kvinnor med kort utbildning och begränsade arbetslivserfarenheter. Vidare delar Länsstyrelsen bedömningen att arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck för att uppnå jämställdhet och jämlikhet är av stor vikt.

På regional nivå erfar Länsstyrelsen att frågor som berör jämställdhet fått en alltmer central betydelse i myndighetens arbete med uppdragen inom integrationsområdet. Som ett uttryck för detta efterfrågar berörda aktörer i allt högre utsträckning kompetensutveckling om hedersrelaterat våld och förtryck.

Ökad statlig finansiering av integrationen

Statligt ansvar för etablering av nyanlända

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att utreda ett utökat statligt ansvar för nyanländas bosättning, etableringsinsatser och försörjning under en längre tid än de två år som medges i bosättnings- respektive etableringslagen.

Huvudskälet för Länsstyrelsens tillstyrkande är att myndigheten erfar att det är vanligt förekommande att individer efter etableringstidens slut inte kommit i arbete och därmed inte blivit egenförsörjande. Förutom de konsekvenser det medför för den enskilde individen blir följden att kommunerna får ökade kostnader för försörjningsstöd.

Därutöver vill Länsstyrelsen poängtera att statsbidragen till kommunerna måste stå i relation till de faktiska kostnader som kommunerna har för mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn. Det är av stor vikt att schablonersättningarna till kommunerna läggs på en sådan nivå att de ges rimliga förutsättningar att upprätthålla ett kvalitativt mottagande över tid med goda planeringsförutsättningar för omställning från ett lågt till ett högt mottagande, och vice versa.

Länsstyrelsens övriga synpunkter och förslag

Arbetsförmedlingens betydelse för kommunernas mottagande av nyanlända

Länsstyrelsen har återkommande rapporterat om kommunernas behov av en bättre samverkan med Arbetsförmedlingen. Ett behov som ökat i och med Arbetsförmedlingens pågående omorganisation, och med den nedläggningen av lokalkontor. Detta har medfört betydande konsekvenser för länets

kommuner, då nära samverkan med Arbetsförmedlingen utgör en grundläggande förutsättning i mottagandet av nyanlända.

Utöka målgruppen för insatser inom §37 och §37a

I åiterrapporteringen av uppdrag 22 (år 2020) framförde Länsstyrelsen ett förslag om att utöka målgruppen för §37/§37a. Detta med anledning av att individer som lämnat etableringen, och därmed per definition inte ingår i målgruppen nyanlända, är i fortsatt behov av integrationsinsatser. En harmonisering med Länsstyrelsens statsbidrag till tidiga insatser för asylsökande skulle också vara till fördel för såväl myndighetens arbete som insatserna och dess målgrupper, då antalet asylsökande minskar samtidigt som de individuella behoven av insatser kvarstår även efter beslut om uppehållstillstånd. Länsstyrelsen menar att det även skulle bidra till att stärka civilsamhällets aktörer, som har en viktig roll i länets integrationsarbete.

20 Bostäder och grannskap

Förslagen syftar till att förbättra bostadssituationen för grupper med en svag ställning på bostadsmarknaden. Länsstyrelsen delar i stort den problem- och diagnosbild som utredningen redovisar. Dock konstateras att allmännyttan i många fall är det enda bostadssociala verktyg som kommunerna har att tillgå. Kommunerna styr sina allmännyttor genom så kallade ägardirektiv. Vid en kartläggning genomförd gemensamt av länsstyrelserna för några år sedan konstaterades att dessa ägardirektiv i många fall var föråldrade och heller inte gav någon tydlig inriktning på hur verksamheten skulle bedrivas. Här har kommunerna en möjlighet att driva på utvecklingen i önskvärd riktning som i många fall har förbisetts.

Bostadens läge har också en avgörande betydelse för att integrationen ska fungera. Tyvärr har nyanländas bostadssituation i många fall kraftigt försvårat integrationen genom koncentration till vissa bostadsområden och som i Värmland till kommuner med svag arbetsmarknad och, på grund av det, vakanser i ett ofta nedgången bostadsbestånd.

Förbättrad tillgång till ekonomiskt överkomliga bostäder

Ökad statlig finansiering av bostadsbyggande

Att stödet inte lett till ett tillräckligt omfattande byggande av hyresbostäder i storstäderna är väl känt. Att se resultatet av stödet som ett misslyckande är dock en förenklad bild. I andra delar av landet har det blivit möjligt att bygga överhuvudtaget tack vare stödet. I många kommuner i landet har ett ensartat och äldre bostadsbestånd kunnat kompletteras och nödvändiga flyttkedjor startats. Om det finns behov av särskilda stödåtgärder för storstäderna så bör särskilda stöd riktas dit. Att som utredningen föreslå en utvärdering av stöden, och i samma mening säga vad utvärderingen ska leda till är ytterst märkligt.

Återställt mål för bostadspolitiken

Länsstyrelsen stödjer förslaget att återgå till en målformulering för bostadspolitiken som innehåller en fördelningspolitisk aspekt på boendet. Marknaden kan inte säkerställa bostadsförsörjningen för samtliga grupper i befolkningen, eftersom den styrs av hushållens betalningsförmåga.

Regional planering för bostadsförsörjning

Förslaget att ge regionerna i uppdrag att bedöma bostadsbristen för särskilda grupper, och sedan fördela byggtal mellan kommunerna med eventuell påföljd om det inte efterlevs, avstyrks i sin helhet. Detta är ett ingrepp i det kommunala självstyret och i förlängningen så naggas även kommunernas planmonopol i kanten. Vad gäller själva kunskapsunderlaget så genomför Länsstyrelserna och Boverket årligen bostadsmarknadsenkäten och en regional bostadsmarknadsanalys som till stor del svarar på dessa frågor. Dessutom finns i skrivande stund en remiss som föreslår att Boverket årligen ska ta fram uppgifter om bostadsbristen enligt vissa kriterier och att dessa uppgifter ska finnas på kommunnivå. Detta föreslås träda i kraft 2022.

Utredningens förslag i detta avseende är därmed överspelat.

Säkerställ resurser till bostadsförsörjningsåtgärder

Förslaget om att utreda och precisera regelverket för värdeöverföringar från allmännyttan tillstyrks, det bör dock kompletteras med krav på att ägardirektiv ska vara aktuella.

En social bostadspolitik

Återställ bostadsbidraget som bostadspolitiskt instrument

Förslaget att utreda i vilken utsträckning bostadsbidrag inte godtas av fastighetsbolagen som inkomst välkomnas. Utredningen bör dock få ett bredare uppdrag att kartlägga alla typer av bidrag och stöd som vanligtvis inte godtas när fastighetsbolag ska bedöma inkomst och betalningsförmåga.

Ökat boendeinflytande vid standardhöjande åtgärder

Förslaget om att hyresgäster ska kunna välja nivå på standardhöjande åtgärder vid renovering tillstyrkes. Det måste dock vara tydligt preciserat vad som räknas som nödvändigt underhåll och vad som är att betrakta som standardhöjning.

21 Regionala frågor

Ökad statlig närvaro och samverkan

Lokal statlig närvaro i hela landet är viktigt för att hålla ihop samhället och för att upprätthålla legitimitet och förtroende för de statliga myndigheterna. Regeringen har tidigare uttalat att det finns behov av att stärka förtroendet för de statliga myndigheterna och samhällets institutioner genom en väl utvecklad lokal statlig närvaro och service. Enskilda och företag behöver fortsatt kunna möta företrädare för myndigheter och få grundläggande statlig service trots att utvecklingen går mot allt fler digitala tjänster. Lokal statlig service är särskilt viktigt för de som har svårigheter med det svenska språket, med vissa typer av funktionsnedsättningar och de som är ekonomiskt utsatta.

Kommissionen gör bedömningen att stärkt lokal statlig närvaro, samt ett ökat antal servicekontor är motiverat, vilket Länsstyrelsen instämmer i.

Gällande utlokalisering av expertmyndigheter enligt andra principer än regional hänsyn vill Länsstyrelsen påtala att den påskyndade digitaliseringen under pågående pandemi bör innebära att förutsättningarna för kompetensförsörjning och kunskapsutbyte har förbättrats. Den regionala hänsynen kan medföra både en mer diversifierad regional och lokal arbetsmarknad, och bidra till länets förmåga att attrahera och bibehålla utbildad arbetskraft samt att öka integrationen.

23 Hälsa- och sjukvård

Länsstyrelsen delar i huvudsak utredningens förslag, rekommendationer och bedömningar inom området.

Länsstyrelsen avstryker förslaget att enbart regionerna får ett utökat uppdrag i form av att följa samhällsutvecklingen och i samarbete med kommunerna arbeta med preventivt arbetet inom regionen. Länsstyrelsen instämmer i behovet att utveckla folkhälsoarbetet på regional nivå genom en utvecklad struktur, men ser även ett ökat behov av samordning med kommunerna för genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken genom uppdrag till både regioner och länsstyrelser. Genom uppdrag till länsstyrelserna kan likvärdigheten över landet stärkas och erfarenheterna från såväl folkhälsopilotprojekten, i Stockholms respektive Västerbottens län, som befintliga samordningsuppdrag tillvaratas. Även kommunernas uppdrag för att arbeta främjande och förebyggande för god och jämlik hälsa behöver stärkas.

Länsstyrelsen föreslår att uppdraget om föräldraskapsstöd hos länsstyrelserna utökas och permanentas hos myndigheterna.

24 Transfereringar – barn och familj

Länsstyrelsen tillstyrker de föreslagna ändringarna, och ser positivt på en översyn och ett mer moderniserat regelverk kring frågan om graviditet, arbetsförmåga och ersättningsnivå. Att utöka skyddet för gravida är en viktig jämställdhetsåtgärd.

26 Kriminalpolitik

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens förslag inom politikområdet kriminalpolitik.

27 Institutionella frågor

Infrastruktur

Teknisk infrastruktur - grundlösningen

Tillgången till *bredband* är av central betydelse speciellt i ett glesbefolkat län som Värmland. En digital infrastruktur som ger alla hushåll och företag i länet tillgång till bredband är en förutsättning för att människor ska kunna ta del av de samhällstjänster och kommersiella tjänster som följer med digitalisering. Bredbandsutbyggnaden i länet genomförs bland annat med stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) för utbyggnad av transportnät, samt med stöd från Landsbygdsprogrammet för utbyggnad av accessnät till slutkund, i första hand till permanentushåll, men även till fritidshus och företag.

Kommissionen förespråkar ett sammanhållet statligt bredbandsnät. Länsstyrelsen tror dock att detta kan bli svårt att åstadkomma med tanke på att bredbandsutbyggnaden i landet genomförs, och har genomförts av en rad olika aktörer, från fiberföreningar, till stadsnät, samt ett större antal andra kommersiella aktörer.

Kommissionen konstaterar att *elfordon* förutses spela en växande roll i transportsystemet, liksom att en infrastruktur för en sådan fordonsflotta är en nödvändig komponent i klimatpolitiken.

Länsstyrelsen anser att staten förmodligen behöver ta ett ansvar för att en nödvändig nationell samordning sker, för att därmed säkerställa god tillgång till laddningsmöjligheter för elfordon i alla delar av landet.

Fördelningsaspekter på infrastrukturen

Frågan om kollektivtrafik beaktas inte alls i utredningen, vilket är en brist, och området är särskilt angeläget för ett glesbygdslän som Värmland. Servicen är kostsam och skiljer sig åt i olika delar av länet och landet. Frågan påverkar den ekonomiska jämlikheten och möjlighet att bo och leva i hela Sverige. Tillgång på kollektivtrafik är dessutom särskilt viktig för grupperna kvinnor, barn och unga, personer med funktionsnedsättning, men också för äldre personer i betydande omfattning.

Ärendets beredning

I detta ärende har landshövding Georg Andréén beslutat efter föredragning av Anna-Karin Larsson, samordnare inom mänskliga rättigheter och barnrätt, enheten Social hållbarhet.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har även följande personer deltagit: samtliga medarbetare på enheten Social hållbarhet, Magnus Ahlstrand, enheten Samhällsbyggnad, Johan Blom, länsråd, Magnus Dagerhorn, enheten Regional utveckling, Bengt Falemo, verksamhetschef samt Marcus Wihk, enhetschef Social hållbarhet.

Synpunkter på delar av betänkandet är inhämtade från Christina Malmqvist och Anneli Moini, nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck, Länsstyrelsen Östergötland.